

LANDGOED STEENENBURG

PLAN DAS

Opdrachtgever:	Diverse, zie inleiding
Projectnr:	LIB022
Datum:	27 juni 2023

LANDGOED STEENENBURG

PLAN DAS

Opdrachtgever:	Diverse, zie inleiding
Projectnr:	LIBO22
Rapportnr:	LIBO22-RAP-Landgoed Steenenburg Plan das-defV2
Status:	Definitief versie 2
Datum:	27 juni 2023

T 088 - 33 66 333
F 088 - 33 66 099
E info@kragten.nl

© 2023 Kragten
Niets uit dit rapport mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van Kragten. Het is tevens verboden informatie en kennis verwerkt in dit rapport ter beschikking te stellen aan derden of op andere wijze toe te passen dan waaraan in de overeenkomst toestemming wordt verleend.

Opsteller:
R. Janssen

Verificatie:
B. Hesse (D&B)

Validatie:
P. van den Akker

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING.....	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Eerder verleende ontheffing.....	5
1.3	Leeswijzer	5
2	LANDGOED STEENENBURG	6
2.1	Beschrijving plangebied	8
2.2	Voorgenomen plannen	11
2.2.1	Kamer 1	11
2.2.2	Kamer 2.....	11
2.2.3	Kamer 3.....	12
2.2.4	Kamer 4.....	12
2.2.5	Kamer 5.....	12
2.2.6	Kamer 6.....	13
2.2.7	Kamer 7	13
3	DAS.....	15
3.1	Historie	15
3.2	Actueel.....	15
3.3	Regionale verspreiding das.....	15
3.4	Das op Landgoed Steenenburg.....	21
3.4.1	Camera- en sporenonderzoek.....	21
3.4.2	Contact en rondgang dassenwerkgroep.....	23
3.4.3	Kraamburcht das	24
3.4.4	Foerageergedrag das	24
3.4.5	Conclusie huidig voorkomen das.....	25
4	EFFECTBEOORDELING EN MAATREGELEN DAS.....	26
4.1	Effectbeoordeling das.....	26
4.1.1	Verblijfplaatsen.....	26
4.1.2	Foerageerbiotoop.....	27
4.2	Maatregelen das	29
4.2.1	Realisatie kunstburcht	29
4.2.2	Zorgvuldige verwijdering dassenholen (passieve verplaatsing)	30
4.2.3	Plaatsen raster.....	31
5	STAAT VAN INSTANDHOUDING EN NOODZAAK ONTHEFFING	33
5.1	Staat van instandhouding das.....	33
5.2	Noodzaak ontheffing	33
6	RESUMÉ MAATREGELEN EN ONTHEFFING	34
7	LITERATUUR	35

AFBEELDINGEN

Afbeelding 1. Begrenzing Landgoed Steenenburg (luchtfoto: PDOK-viewer)	6
Afbeelding 2. Indeling Landgoed Steenenburg.....	7
Afbeelding 3. Zicht op kamer 6	8
Afbeelding 4. De gracht rondom het voormalige kasteelterrein.	8

Afbeelding 5. Zicht op kamer 3	8
Afbeelding 6. De berceau.	8
Afbeelding 7. Impressie zuidoostzijde plangebied.....	9
Afbeelding 8. Kasteel d'Oultremont.....	9
Afbeelding 9. Impressie Kasteellaan.	9
Afbeelding 10. Reeds aangevangen bouwwerkzaamheden in kamer 7.....	9
Afbeelding 11. Bosvijver aan de zuidwestzijde van het plangebied.....	9
Afbeelding 12. Impressie bosbiotoop.....	9
Afbeelding 13. Vanuit bosrand richting kamer 4.....	10
Afbeelding 14. Zicht op kamer 1.....	10
Afbeelding 15. Omheining van kamer 2.....	10
Afbeelding 16. Zicht vanuit noorden op kamer 3.....	10
Afbeelding 17. Opnamelocaties van de foto's.....	10
Afbeelding 18. Ligging en begrenzing kamer 1.....	11
Afbeelding 19. Ligging en begrenzing kamer 2.....	11
Afbeelding 20. Ligging en begrenzing kamer 3.....	12
Afbeelding 21. Ligging en begrenzing kamer 4.....	12
Afbeelding 22. Ligging en begrenzing kamer 5 met rechts van de kamer de beoogde parkeerplaats.....	13
Afbeelding 23. Ligging en begrenzing kamer 6.....	13
Afbeelding 24. Ligging en begrenzing kamer 7.....	14
Afbeelding 25. Ligging van het plangebied (rode cirkel) ten opzichte van het werkgebied van de Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen (bron top-kaart: PDOK-viewer). 16	
Afbeelding 26. Dassegegevens 1999 - 2021 (bron: Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen).....	16
Afbeelding 27. Kengetallen dassen in het werkgebied van de Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen (bron: Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen). 17	
Afbeelding 28. Locatie dassenburchten binnen werkgebied dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen.....	17
Afbeelding 29. Ligging dassenburchten (blauwe cirkels) nabij Landgoed Steenenburg (bron top-kaart: PDOK-viewer).....	18
Afbeelding 30. Impressie van de actieve dassenburcht nabij de Eendenkooi.....	18
Afbeelding 31. Een van de hollen van de burcht nabij de Vaartweg.....	19
Afbeelding 32. Grove indicatie beschikbaar foerageerbiotoop (groen) voor de dassen ten zuiden van Landgoed Steenenburg (rood omlijnd). Beide bekende burchten zijn met een blauwwitte stip aangeduid.....	20
Afbeelding 33. Indicatie beschikbaar foerageerbiotoop voor de dassen ten zuiden van Landgoed Steenenburg (rood omlijnd). Voornamelijk blijvend grasland (primair foerageergebied), daarnaast maïs (secondair) en enkele akkers met bieten, haver en aardappelen. Dassenburchten zijn met een rode stip aangeduid. Bron: Boerenbunder.nl20	
Afbeelding 34. Locaties aangetroffen hollen op Landgoed Steenenburg.....	21
Afbeelding 35. Detailkaart van kamer 2, met de ligging van het zanddepot waarin 2 hollen gevonden zijn en de locatie van het hol onder de struik.....	22
Afbeelding 36. Potentieel foerageerbiotoop van de zwerfende das ter plaatse van Landgoed Steenenburg.....	24
Afbeelding 37. Locatie nieuw kunstburcht (groene cirkel) binnen de begrenzing van Landgoed Steenenburg (rood omlijnd).....	27
Afbeelding 38. Indicatieve aanduiding van het preferente leefgebied van de das (500 meter vanaf burcht) ten opzichte van het beschikbare optimale foerageerbiotoop ten zuiden van Landgoed Steenenburg (rood omlijnd) waarin de nieuwe kunstburcht gerealiseerd wordt.....	28
Afbeelding 39. Ligging delen waar boscompensatie plaatsvindt binnen Landgoed Steenenburg (bron: Compensatieplan Steenenburg, MLG Gebiedsontwikkeling).....	29
Afbeelding 40. Voorbeeld van geschikte kunstburcht (bron: Das&Boom).....	30
Afbeelding 41. Voorbeeld gaas mét afdekpoort (bron: Stichting Das&Boom).....	31
Afbeelding 42. Indicatie te plaatsen rasters om de ontwikkelkamers (geel omlijnd). Kamer 2 kan pas volledig afgerasterd worden zodra de aanwezige hollen verwijderd zijn. 32	
Afbeelding 43. Impressie en detailschets dassenraster.....	32

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het Landgoed Steenenburg (circa 46 hectare groot), dat voorheen de locatie vormde voor het pretpark Land van Ooit, bestaat uit bos, graslanden en (voormalige) akkers. Daarnaast bevindt zich in het gebied het Kasteel d'Oultremont. In dit gebied worden verschillende bouwwerken gerealiseerd. Het betreffen woningen, appartementen, hotel en een medisch onderzoekscentrum. Deze ontwikkelingen worden door vier partijen uitgewerkt. De gemeente Heusden verkoopt woningbouwkavels aan particulieren aan de zuidzijde van het gebied. Daarnaast ontwikkelen de Kelders Group, bouwgroep Hendriks-Coppelmans, Hendriks en Kasteel Steenenburg Vastgoed B.V. de overige bouwwerken.

Ten behoeve van de diverse ontwikkelingen binnen het landgoed, zijn in het verleden reeds diverse ecologische onderzoeken uitgevoerd en recent heeft voor het gehele gebied een actualiserend verkennend flora- en faunaonderzoek plaatsgevonden (Kragten, 2022). Naast de actualisatie van het verkennend flora- en faunaonderzoek vindt een doorlopende monitoring en begeleiding van het gebied plaats in het kader van ecologie en de Wet natuurbescherming (Wnb).

Bij deze doorlopende monitoring en begeleiding zijn omstreeks december 2022 (weer) sporen van de das aangetroffen in het gebied. Hiertoe zijn reeds diverse notities opgesteld en hebben afstemmingen plaatsgevonden. Dit plan vormt een bundeling van alle informatie en maatregelen in het kader van de das ter plaatse van Landgoed Steenenburg.

Deze rapportage (d.d. 23 juni 2023) vormt een nieuwe (en nu dus actuele) versie van de stand van zaken en te treffen maatregelen in het kader van de das ter plaatse van Landgoed Steenenburg. Op 24 mei is uit de monitoring gebleken dat sprake is van een kraamburcht, in tegenstelling tot eerdere uitgangspunt dat enkel sprake was van een sporadisch aanwezige solitaire das (zie ook hoofdstuk 3). De eerdere versie van dit rapport (d.d. 23 mei 2023) komt hiermee te vervallen.

1.2 Eerder verleende ontheffing

De das is in 2019 voor het eerst aangetroffen op het landgoed. De aanwezige dassen zijn in 2021 verplaatst naar een locatie bij Westelbeers. Voor het verplaatsen van de das is destijds een ontheffing van de Wnb verkregen (kenmerk: Z/146027-290603). De formele ontheffingsperiode loopt nog tot 30 november 2024. In een overleg met de Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) op 27 maart 2023 is aangegeven dat de voorliggende aanpak van de das mag worden beoordeeld als een uitbreiding op de bestaande ontheffing. Er is daarom geen sprake van een nieuw te doorlopen ontheffingsprocedure.

1.3 Leeswijzer

Dit plan is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 gaat in op het Landgoed Steenenburg en welke ontwikkelingen hier zijn voorzien in de toekomst.
- Hoofdstuk 3 beschrijft alle informatie ten aanzien van de das. De historie, huidige verspreiding en resultaten van de dassenmonitoring die vanaf januari heeft plaatsgevonden.
- In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de optredende effecten op de das en welke maatregelen getroffen worden om effecten te verzachten.
- Het gevolg van de ontwikkelingen op de staat van instandhouding van de das en de eventuele noodzaak voor een ontheffing wordt toegelicht in hoofdstuk 5.
- Hoofdstuk 6 vat de maatregelen en de noodzaak tot een ontheffing nog beknopt samen.

2 LANDGOED STEENENBURG

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste gegevens ten aanzien van de voorgenomen ingrepen binnen het plangebied weergegeven. Allereerst wordt ingegaan op de geografische ligging en het huidige gebruik van het plangebied. Vervolgens worden de voorgenomen ingrepen en het toekomstig gebruik binnen het plangebied beschreven.

In afbeelding 1 is met een rode lijn de begrenzing van het totale gebied aangegeven waarbinnen de diverse ontwikkelingen plaats zullen vinden. De ontwikkelingen vinden niet plaats in de aanwezige bossen op het landgoed, maar in de open 'kamers' tussen deze bossen. Deze kamers zijn weergegeven in afbeelding 2.

Afbeelding 1. Begrenzing Landgoed Steenburg (luchtfoto: PDOK-viewer).

Afbeelding 2. Indeling Landgoed Steenburg.

2.1 Beschrijving plangebied

Landgoed Steenenburg wordt begrensd door de in het noorden gelegen A59, ten oosten en westen ligt het gebied tussen de bebouwing van Drunen en Nieuwkuijk. Tussen 1987 en 2007 was in de kasteeltuinen van Drunen het pretpark 'Het Land van Ooit' gevestigd. In het plangebied ligt het kasteel d'Oultremont, omgeven door een 'Engelse tuin', met daaromheen een slotgracht. Ten westen van het kasteel bestaat het gebied grotendeels uit gemengd bos (overwegend loofbos) en een perceel grasland. Ook het noordelijk deel bestaat overwegend uit gemengd bos met enkele paden. De noordoostelijke hoek van het plangebied bestaat volledig uit braakliggend terrein. Ook aan de oostzijde, ter hoogte van het midden van het plangebied, is een braakliggend perceel aanwezig, wat van de oostelijke bebouwing gescheiden wordt met een houtwal. De zuidzijde van het plangebied bestaat volledig uit bouwrijp gemaakt terrein, waarop reeds de eerste woningen gerealiseerd worden. Tussen deze woningen loopt een historische bomenlaan in zuidelijke richting tot aan de Nieuwkuijksestraat. Onderstaand is een impressie van het plangebied opgenomen.

Afbeelding 3. Zicht op kamer 6.

Afbeelding 4. De gracht rondom het voormalige kasteelterrein.

Afbeelding 5. Zicht op kamer 3.

Afbeelding 6. De berceau.

Afbeelding 7. Impressie zuidoostzijde plangebied.

Afbeelding 8. Kasteel d'Oultremont.

Afbeelding 9. Impressie Kasteellaan.

Afbeelding 10. Reeds aangevangen bouwwerkzaamheden in kamer 7.

Afbeelding 11. Bosvijver aan de zuidwestzijde van het plangebied.

Afbeelding 12. Impressie bosbiotoop.

Afbeelding 13. Vanuit bosrand richting kamer 4.

Afbeelding 14. Zicht op kamer 1.

Afbeelding 15. Omheining van kamer 2.

Afbeelding 16. Zicht vanuit noorden op kamer 3.

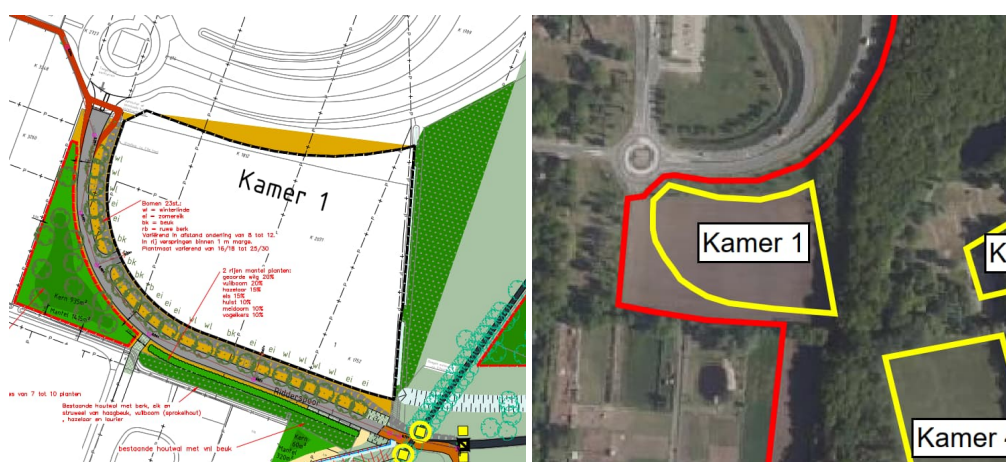
Afbeelding 17. Opnamelocaties van de foto's.

2.2 Voorgenomen plannen

Zoals in afbeelding 2 weergegeven, vinden de ontwikkelingen binnen Landgoed Steenenburg niet plaats in de aanwezige bossen, maar ter plaatse van zogenaamde 'kamers' binnen het landgoed. Enkel in de hoek oostelijk van kamer 5 en zuidelijk van kamer 6 vindt in geringe mate kap plaats omwille van de realisatie van een parkeerplaats. De voorgenomen plannen worden hieronder per kamer toegelicht. Eén overkoepelende ingreep die plaatsvindt betreft de realisatie van infrastructuur en de plaatsing van verlichting. De locaties waar wegen en paden worden aangelegd, zijn reeds ontstaan van begroeiing en daarom braakliggend. Verlichting wordt, naast dat dit binnen de kamers aangebracht wordt, langs paden gerealiseerd. In een verlichtingsplan (Nobralux, 2021) is de maximaal toegestane verlichting reeds uitgewerkt en akkoord bevonden door de Omgevingsdienst Brabant-Noord (ODBN; bevoegd gezag Wnb).

2.2.1 Kamer 1

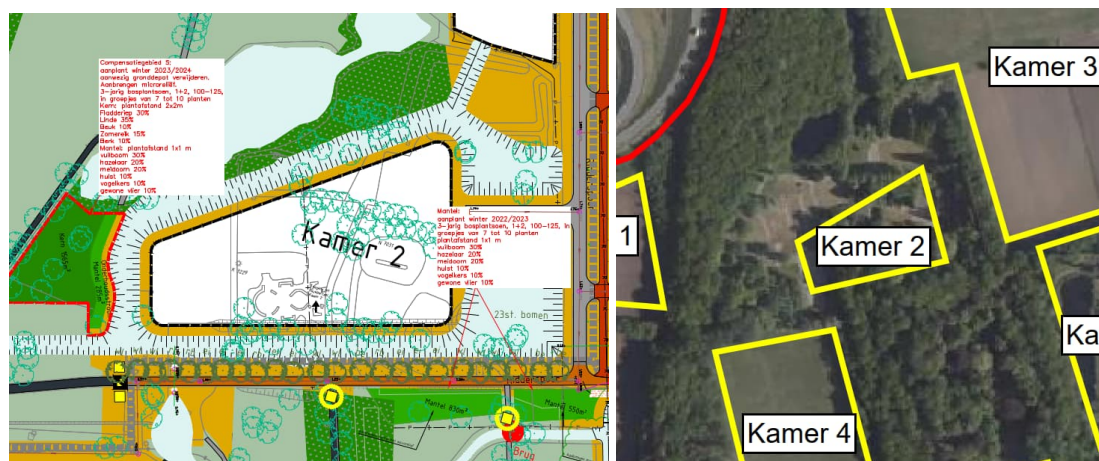
Kamer 1 is aan de noordwestelijke zijde van het plangebied gelegen, zie afbeelding 18. De locatie betreft een onderdeel van het te realiseren Science park.

Afbeelding 18. Ligging en begrenzing kamer 1.

2.2.2 Kamer 2

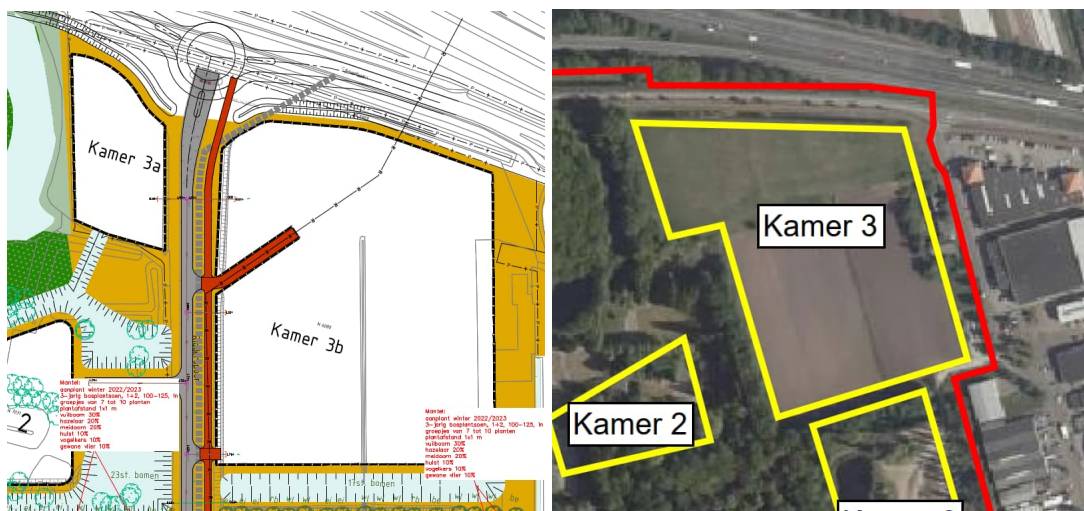
Kamer 2 is ongeveer iets ten noorden van het centrum van het plangebied gelegen, zie afbeelding 19. De locatie betreft een onderdeel van het te realiseren Science park.

Afbeelding 19. Ligging en begrenzing kamer 2.

2.2.3 Kamer 3

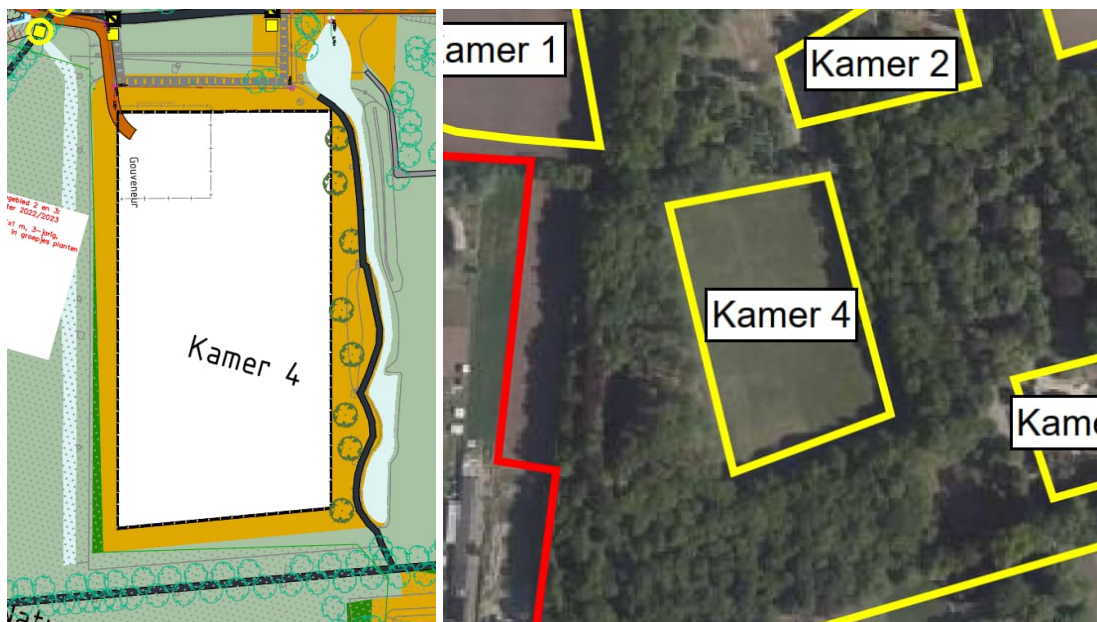
Kamer 3 is in de noordoostelijke hoek van het plangebied gelegen, zie afbeelding 20. De locatie betreft een onderdeel van het te realiseren Science park.

Afbeelding 20. Ligging en begrenzing kamer 3.

2.2.4 Kamer 4

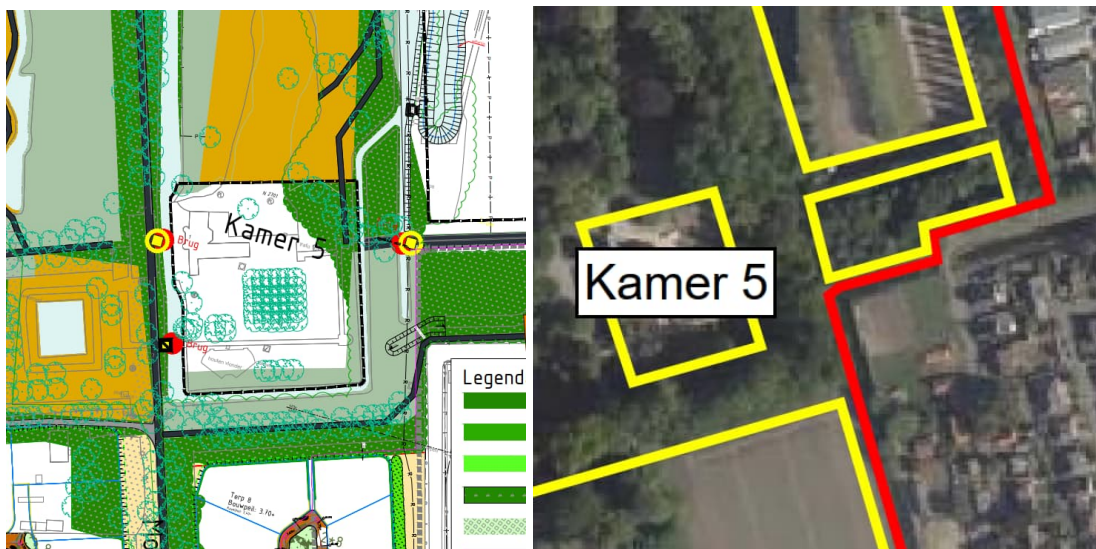
Kamer 4 is centraal het plangebied gelegen, zie afbeelding 21. Op deze locatie worden vijf appartementencomplexen gerealiseerd.

Afbeelding 21. Ligging en begrenzing kamer 4.

2.2.5 Kamer 5

Kamer 5 is aan de noordwestelijke zijde van het plangebied gelegen, zie afbeelding 22. De locatie bevat het bestaande kasteel d'Oultremont en bijbehorende tuin. Op deze locatie wordt een hotel gerealiseerd. Het kasteel wordt bij het hotel betrokken door daar accommodaties zoals een bar, restaurant en andere voorzieningen in te realiseren. Oostelijk van deze locatie wordt een bijbehorende parkeerplaats gerealiseerd.

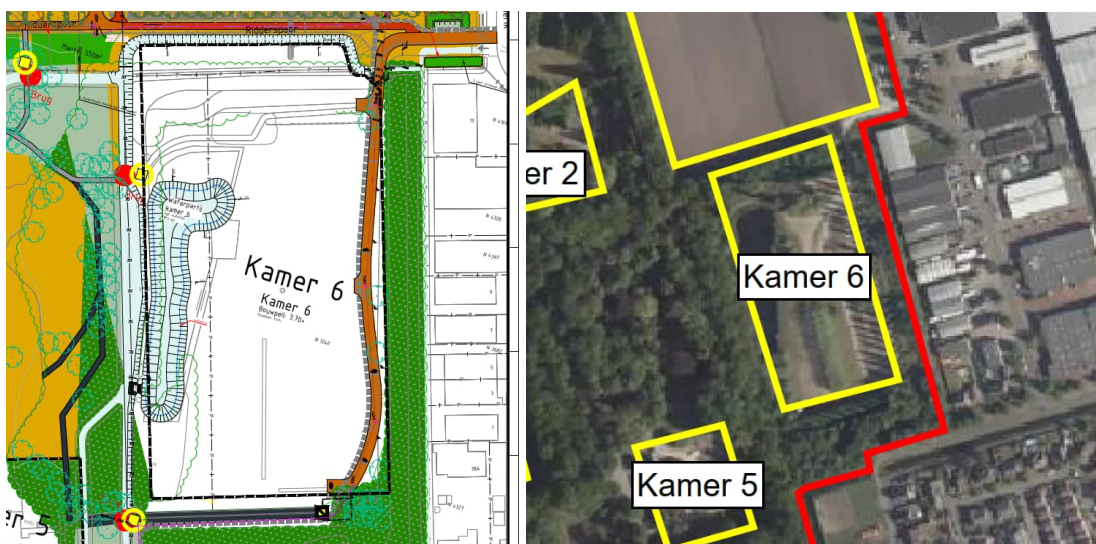

Afbeelding 22. Ligging en begrenzing kamer 5 met rechts van de kamer de beoogde parkeerplaats.

2.2.6

Kamer 6

Kamer 6 is aan de oostelijke zijde van het plangebied gelegen, zie afbeelding 23. Op deze locatie wordt voorzien in woningbouw.

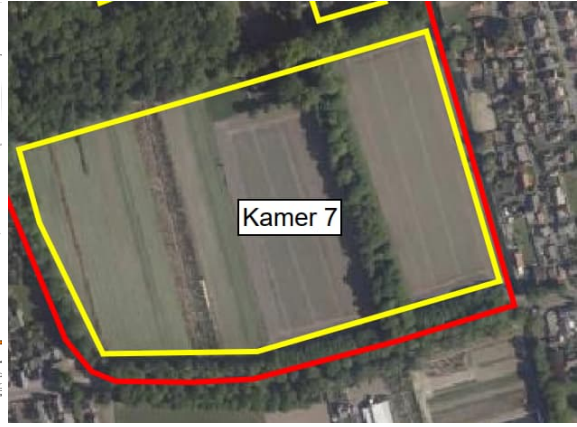

Afbeelding 23. Ligging en begrenzing kamer 6.

2.2.7

Kamer 7

Kamer 7 omvat de gehele zuidzijde van het plangebied, zie afbeelding 24. Op deze wordt eveneens woningbouw gerealiseerd. De ontwikkeling van dit gebied is reeds aangevangen.

Afbeelding 24. Ligging en begrenzing kamer 7.

3 DAS

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het voorkomen van de das binnen het Landgoed Steenenburg, de dassenpopulatie in de omgeving en de onderzoeken waarmee dit is aangetoond. Allereerst wordt nog beknopt ingegaan op de historie van de das ter plaatse van het landgoed.

3.1 Historie

De das is in 2019 voor het eerst aangetroffen op het landgoed. Het betrof een burcht en enkele omliggende hollen. De aanwezige dassen zijn in 2021 verplaatst naar een locatie bij Westelbeers. Dassen waren daarmee (weer) afwezig binnen het landgoed. Tijdens het veldbezoek op 6 oktober in het kader van de actualisatie van het verkennen flora- en faunaonderzoek zijn geen sporen aangetroffen die duiden op de terugkeer van de das binnen het landgoed. Er werd derhalve geconcludeerd dat de das op dat moment afwezig was binnen het landgoed.

Voor het verplaatsen van de das is destijds een ontheffing van de Wnb verkregen (kenmerk: Z/146027-290603). Deze ontheffing staat op naam van de Gemeente Heusden en mocht tevens gebruikt worden door Jan Kelders Beheer BV. De ontheffing werd verleend voor het vangen van de aanwezige dassen en het vernielen van de vaste rustplaats van de das. De formele ontheffingsperiode loopt nog tot 30 november 2024. De werkzaamheden zijn het najaar van 2021 uitgevoerd onder begeleiding van Das&Boom (dhr. B. Hesse) en met hulp van de Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen.

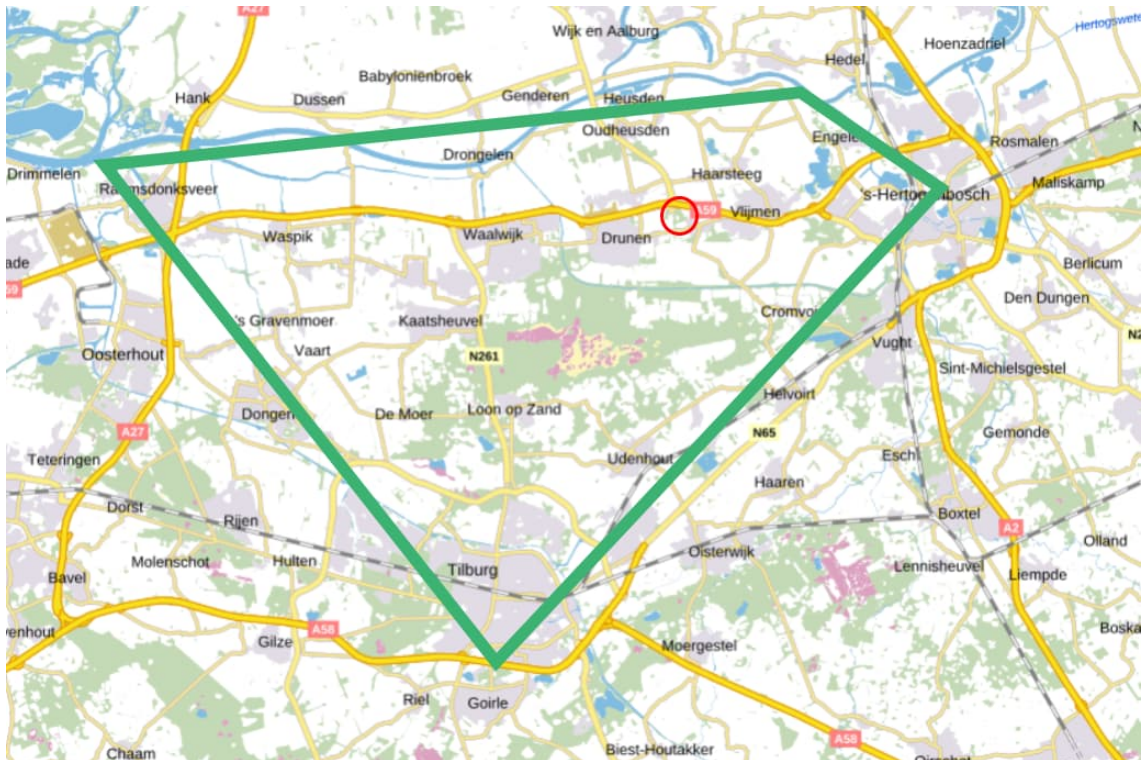
3.2 Actueel

Na enkele veldbezoeken begin december 2022 en januari 2023, waarbij sporen werden aangetroffen die mogelijk van de das konden zijn (gegraven hol, snuitputjes en een lastig te determineren pootafdruk), zijn op 26 januari 2023 vijf wildcamera's in het gebied geplaatst, om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van de das. Uit het cameraonderzoek bleek al vrij snel dat de terugkeer van de das op het landgoed bevestigd kon worden.

3.3 Regionale verspreiding das

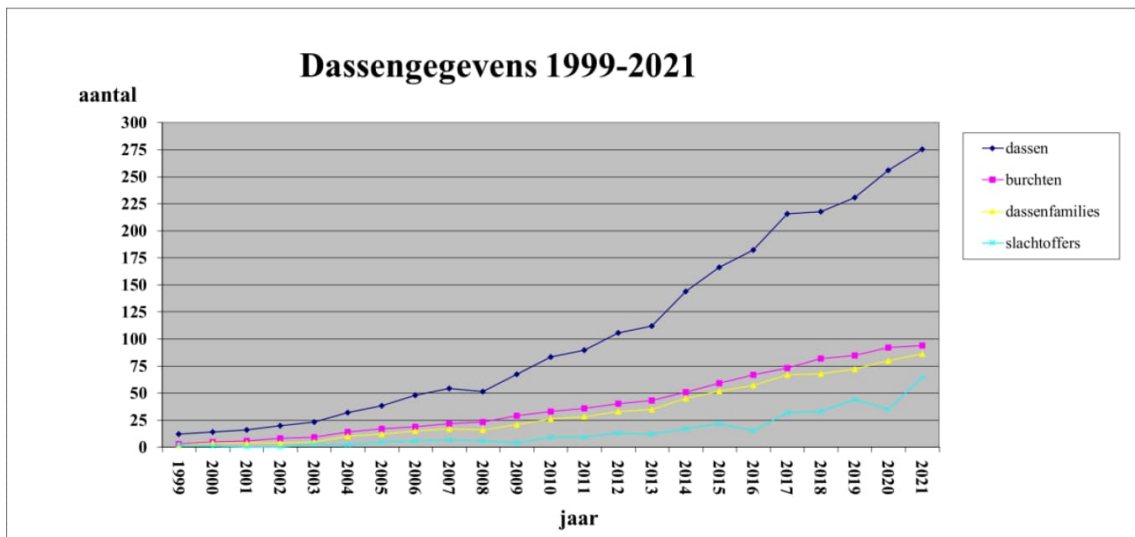
Voor dat ingegaan wordt op de lokale situatie van de das ter plaatse van Landgoed Steenenburg, wordt eerst toegelicht hoe het staat met de regionale verspreiding van de das. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de gegevens van de dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen (Jaarverslag 2021).

Het werkgebied van de dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen bevindt zich in de driehoek Raamsdonkveer, Tilburg en 's-Hertogenbosch, zie afbeelding 25. De gegevens van de regionale verspreiding van de das zijn dan ook op dit gebied van toepassing.

Afbeelding 25. Ligging van het plangebied (rode cirkel) ten opzichte van het werkgebied van de Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen (bron top-kaart: PDOK-viewer).

Binnen het werkgebied van de dassenwerkgroep zijn er in het jaar 2021 94 dassenburchten aanwezig, waarvan er 86 zijn bewoond. Dit betreft een toename van 6 bewoonde burchten ten opzichte van het voorgaande jaar. Het verloop van het aantal dassenburchten, evenals het aantal dassen, families en slachtoffers, is weergegeven in afbeelding 26. Het aantal burchten en ook het aantal dassen laat een toename zien over de afgelopen 20 jaar.

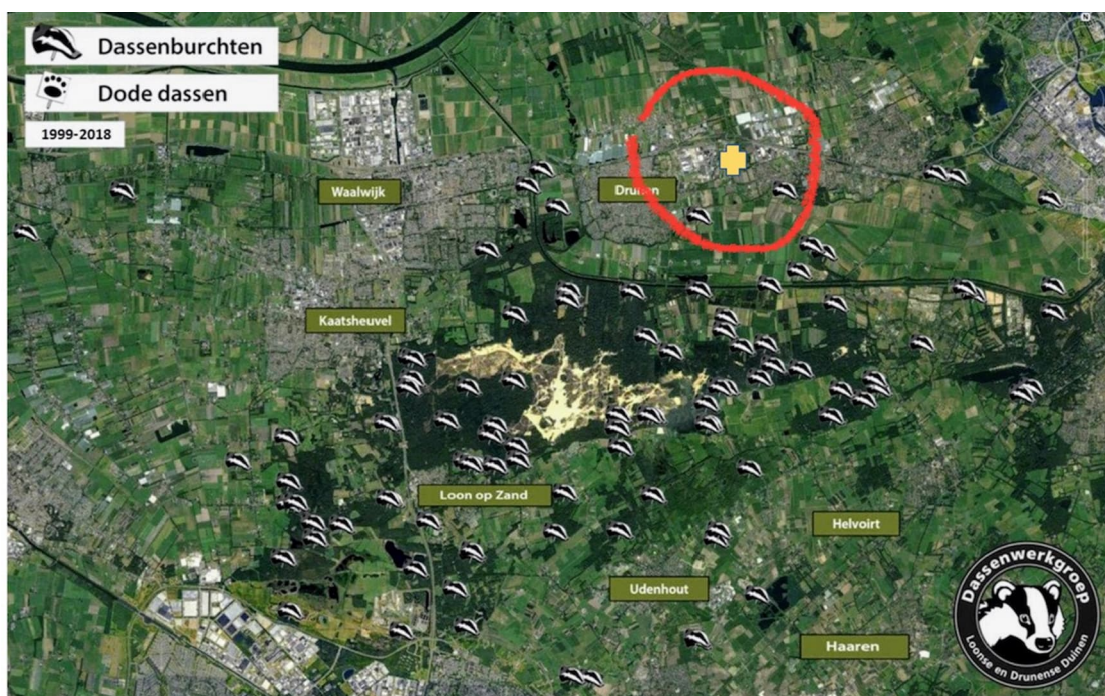

Afbeelding 26. Dassengegevens 1999 - 2021 (bron: Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen).

omschrijving	vóór 1999	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal burchten (excl. bijburchten)	1	3	5	6	8	9	14	17	19	22	23	29	33	36	40	43	51	59	67	73	82	85	92	94
Aantal bewoonde burchten (excl. bijburchten): aantal dassenfamilies	1	2	4	4	4	5	10	12	15	17	16	21	26	28	33	35	45	52	57	67	68	72	80	86
Aantal dassen (geschat) per einde jaar	2	12	14	16	20	23	32	38	48	54	51	67	83	90	106	112	144	166	182	215	218	230	256	275
Mutatie aantal dassen in het jaar	nvt	10	2	2	4	3	9	6	10	6	-3	16	16	7	16	6	32	22	16	33	3	12	26	19
Aantal (verkeers)slachtoffers	2	2	1	0	0	3	2	5	6	7	6	4	9	9	12	12	17	22	15	32	33	44	35	65

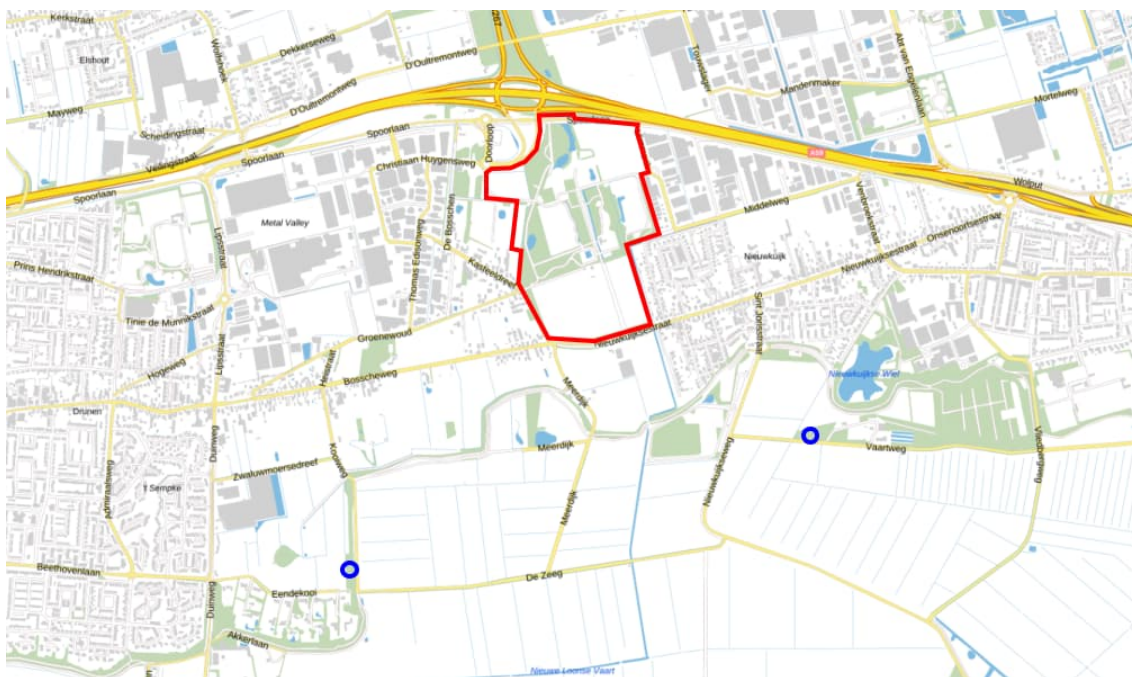
Afbeelding 27. Kengetallen dassen in het werkgebied van de Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen (bron: Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen).

In de omgeving van het Landgoed Steenenburg zijn twee nabijgelegen burchten bekend. Het betreft een burcht aan de Vaartweg, zuidoostelijk van het landgoed op een afstand van ruim 800 meter en een burcht nabij de Eendenkooi, zuidwestelijk van het landgoed op een afstand van 1,3 kilometer (afbeelding 29). Noordelijk van het landgoed zijn geen burchten bekend. De A59 blijkt een stevige barrière te zijn voor de das want ook waarnemingen van de das zijn noordelijk slechts sporadisch. De totale verspreiding aan burchten in de regio is zichtbaar in afbeelding 28.

Afbeelding 28. Locatie dassenburchten binnen werkgebied dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen.

Beide burchten zuidelijk van Landgoed Steenenburg, bestaande uit meerder hollen, zijn momenteel actief in gebruik (afbeelding 30 en 31). Met name de westelijke burcht van de twee, nabij de Eendenkooi, is zeer actief in gebruik. Hier werden recente sporen van de das aangetroffen (pootafdrukken) en ook verwijderd nest materiaal dat de das vermoedelijk vervangen heeft. Dit laatste werd bij de burcht nabij de Vaartweg niet aangetroffen, maar ook hier oogt de burcht actief. De burchten zijn bekeken in gezelschap van de dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen op 26 april 2023. De dassenwerkgroep bevestigd dat beide burchten al diverse jaren actief in gebruik zijn.

Afbeelding 29. Ligging dassenburchten (blauwe cirkels) nabij Landgoed Steenburg (bron top-kaart: PDOK-viewer).

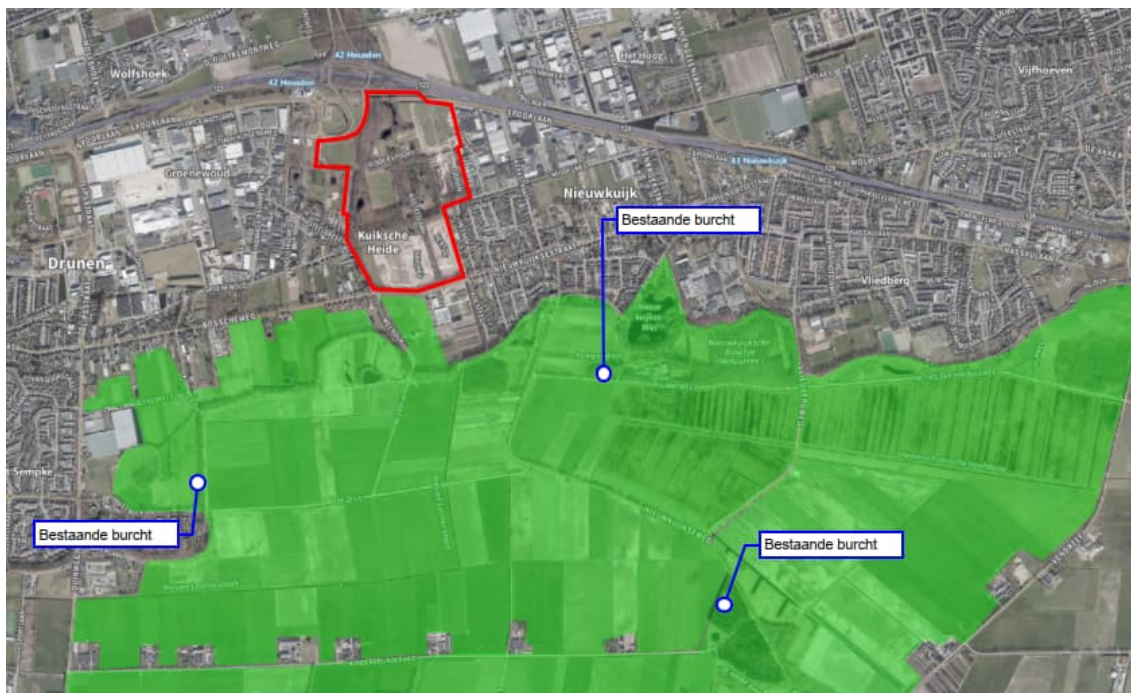
Afbeelding 30. Impressie van de actieve dassenburcht nabij de Eendenkooi.

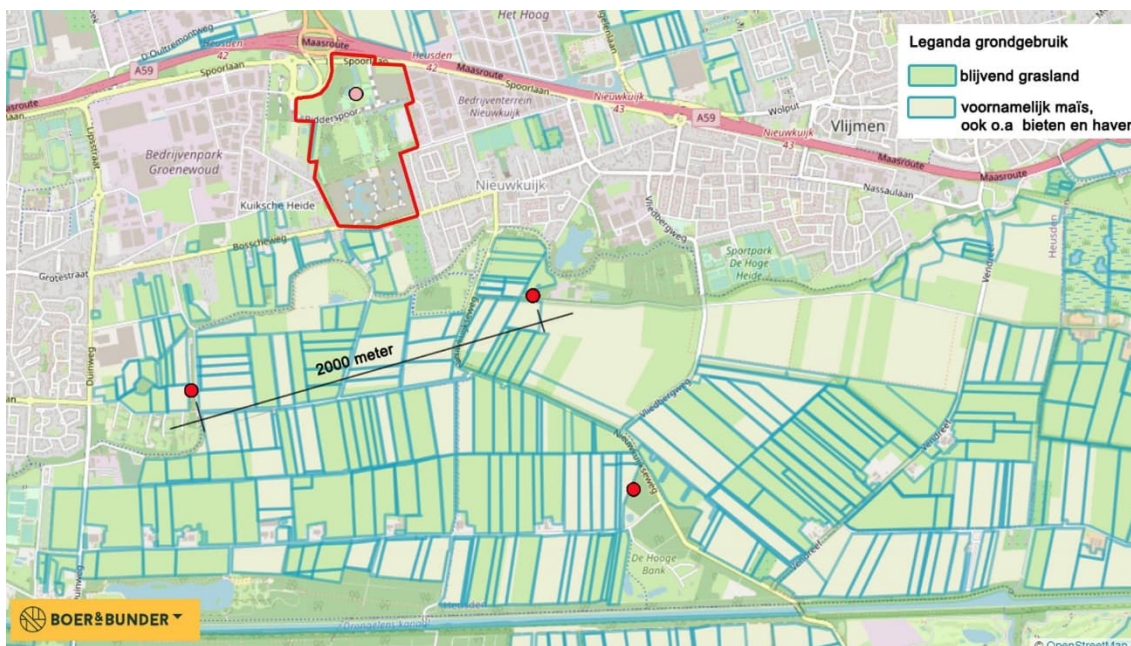
Afbeelding 31. Een van de holen van de burcht nabij de Vaartweg.

Gezien de ligging van beide zuidelijk gelegen burchten, is een relatie tussen de dassen daar en het landgoed Steenenburg aannemelijk. De dassen die sinds december 2022 weer op het plangebied signaleerd zijn, zijn hoogst waarschijnlijk afkomstig van deze locatie. Derhalve wordt in afbeelding 32 een globale weergave gegeven van het beschikbare foerageerbiotoop van de dassenpopulatie ten zuiden van Landgoed Steenenburg. Het gebied zuidelijk van Nieuwkuijk bestaat grotendeels uit agrarisch grasland, omzoomd door bosschages. Dit is tevens weergegeven in afbeelding 33. Dit maakt het gebied optimaal voor de das. Het is daarom ook niet verassend dat aan drie zijden van dit gebied een dassenburcht gemaakt is. In totaal omvat het gebied een oppervlakte van circa 760 ha. aan nagenoeg optimaal foerageerbiotoop. Afbeelding 32 is een indicatie van de omvang van het beschikbare foerageerbiotoop rondom deze drie bekende burchten.

Conform het Kennisdocument Das (Blj12, 2017) is een dassenterritorium onder gunstige omstandigheden tussen de 30 en 150 hectare groot. Gezien de huidige omgeving van het gebied ten zuiden van Landgoed Steenenburg, is er voldoende foerageerbiotoop voor de aanwezige burchten en zou een vierde en vijfde burcht ook ruim voldoende hebben aan dit gebied.

Afbeelding 32. Grove indicatie beschikbaar foerageerbiotoop (groen) voor de dassen ten zuiden van Landgoed Steenburg (rood omlijnd). De omliggende burchten zijn met een blauw witte stip aangeduid.

Afbeelding 33. Indicatie beschikbaar foerageerbiotoop voor de dassen ten zuiden van Landgoed Steenburg (rood omlijnd). Voornamelijk blijvend grasland (primair foerageergebied), daarnaast maïs (secondair) en enkele akkers met bieten, haver en aardappelen. Dassenburchten zijn met een rode stip aangeduid. Bron: Boerenbunder.nl

3.4 Das op Landgoed Steenenburg

3.4.1 Camera- en sporenonderzoek

Vanaf 26 januari 2023 heeft monitoring van de das middels fysieke bezoeken en wildcamera's plaatsgevonden. Tijdens deze inventarisaties zijn op 6 locaties hollen vastgesteld die mogelijk van de das konden zijn. De ligging van deze hollen is weergegeven in afbeelding 34.

Afbeelding 34. Locaties aangetroffen hollen op Landgoed Steenenburg.

Per hol wordt beschreven wat de resultaten van het onderzoek met wildcamera's zijn en hoe deze geïnterpreteerd worden. De resultaten van het cameraonderzoek zijn opgenomen in bijlage 1.

Hol 1

Hol 1 is de locatie waar de das het eerst is waargenomen en waar sporen zijn aangetroffen die duidde op de aanwezigheid van de das. Het betreft een voormalig zanddepot, waarin in totaal 2 hollen zitten. Daarnaast is onder een struik ten zuidwesten van dit zanddepot nog een hol aanwezig (afbeelding 35). De das werd op deze locatie met enige regelmaat waargenomen, maar niet dagelijks. Gemiddeld genomen over de tijd dat camera's op deze locatie gericht zijn, is de das ter plaatse van het zanddepot en omliggend gebied er eens in de 4 à 5 dagen waargenomen. De waarneming betrof dan een passerende das of voor langere tijd aanwezigheid waarbij de das ook gebruik van het hol gemaakt heeft. Eénmalig zijn ter plekke 2 dassen waargenomen. Dit was op 2 februari en het ging daarbij om twee dassen die in de zelfde opname de camera passeerden. Het hol onder de struik is later in het onderzoek specifiek met camera's in de gaten gehouden. Vanwege de verborgen

ligging werd het hol pas later opgemerkt, maar activiteit rondom de struik is niet eerder opgemerkt of vastgelegd op camera. In de periode vanaf 15 mei tot heden zijn op deze locatie nagenoeg dagelijks een of meerdere dassen waargenomen. In totaal betreft het een volwassen das (moeder) met twee jongen. In paragraaf 3.4.3 wordt hierop verder in gegaan.

Bij het sporenonderzoek werden in de directe omgeving van deze hollen snuitputjes gevonden en pootafdrukken in de periode januari - februari. Ook werden diverse wissels aangetroffen in de richting van met name het noordelijk gelegen bosgebied. In dat deel werd ook sporadisch een foeragerende das waargenomen op de daar geplaatste camera's. Van grote hoeveelheden aan sporen was geen sprake. De hoeveelheid sloot wat dat betreft aan bij de beelden die met de wildcamera's zijn gemaakt, tot dat uit de beelden vanaf 15 mei is gebleken dat er toch sprake was van een mogelijke kraamburcht ter plaatse.

De camera's die op het zanddepot gericht waren zijn op 27 maart gesaboteerd. Dit begon met het uitzetten van een van de camera's in de periode 27 maart – 13 april. Op de dag van het herstellen van de camera's is in de avond zwarte tape geplakt op beide aanwezige camera's, waardoor in de periode 13 april – 20 april geen beelden zijn gemaakt. Ruim een week na het waarnemen van de moederdas met jongen, zijn tenslotte de drie camera's die nog rondom het zanddepot en de struik stonden gesloopt. Enkel de camera gericht op het hol, verborgen in de struik, is behouden gebleven. Hier is aanvullend een extra camera in de struik geplaatst, maar camera's rondom de struiken zijn niet meer teruggeplaatst vanwege de diverse sabotage pogingen.

Afbeelding 35. Detailkaart van kamer 2, met de ligging van het zanddepot waarin 2 hollen gevonden zijn en de locatie van het hol onder de struik.

Hol 2

Hol 2 is later tijdens de monitoring ontdekt en betreft één hol in een lage grondwal, direct naast een watergang. Sporen van veelvuldig gebruik zijn hier evenmin aangetroffen, al oogde het hol ook niet in compleet vervallen staat. In de maand april is de das hier drie maal passerend waargenomen. Er is geen bevestiging dat de das dit hol ook daadwerkelijk gebruikt. Wel werden diverse malen vossen waargenomen die het hol ingingen.

Gezien de geringe activiteit ter plaatse van dit hol en ook de potentie die het heeft in de lage grondwal, wordt geconcludeerd dat dit hoogstens een vluchtpijp van de das betreft.

Hol 3

Hol 3 is eveneens een enkel hol in een lage grondwal. Zoals ook geldt voor hol 2, zijn sporen van veelvuldig gebruik niet aangetroffen. De das is op deze locatie wel regelmatig waargenomen in de periode januari – februari. Het betrof 17 waarnemingen in 32 dagen, dus een aanwezigheid van gemiddeld eens in de twee dagen. De das ging daarbij slechts eenmaal het hol in en kwam kort daarna er weer uit. Van actief gebruik is derhalve geen sprake. Na 26 februari is de das niet meer waargenomen ter plaatse en zijn evenmin graafsporen aangetroffen.

Ook van dit hol wordt derhalve geconcludeerd dat het om een vluchtpijp van de sporadisch passerende das gaat.

Hol 4

Hol 4 betreft een recent gegraven gat in een grondwal. Het is niet met zekerheid te zeggen dat dit hol door een das gemaakt is. In het gebied is ook een koppel vossen actief, zitten veel konijnen en komen ook veel honden. Zekerheidshalve is er een enige tijd een camera op gericht. De camera heeft echter geen dassenactiviteit vast gelegd. Het is derhalve uitgesloten dat hol 4 op dit moment van waarde is voor de das. Sporen zijn ter plaatse overigens ook niet aangetroffen.

Hol 5

Hol 5 betreft eveneens een hol in dezelfde grondwal maar enkele tientallen meters zuidelijk. Ook hiervan kon niet met zekerheid vastgesteld worden dat het om een dassenhol ging, maar is tevens zekerheidshalve een camera geplaatst. Ook hier is geen enkele keer een das waargenomen. Waardoor ook van hol 5 geconcludeerd wordt dat dit hol momenteel niet van waarde is voor de das. Sporen zijn ter plaatse overigens ook niet aangetroffen.

Hol 6

Hol 6 betreft enkele hollen bij elkaar in een grondwal naast een grasveld. Sporen van de das werden niet aangetroffen ter plaatse. Bij het cameraonderzoek is de das slechts eenmaal passerend waargenomen op 9 maart. Wel werden diverse malen vos en konijn waargenomen, als ook diverse honden en spelende kinderen. Het wordt derhalve geconcludeerd dat ook deze hollen momenteel niet van waarde zijn voor de das.

Omstreeks het sabotagemoment van de camera's bij hol 1, heeft ook sabotage van de camera bij hol 6 plaatsgevonden. Op deze locatie betrof het echter de complete vernieling van de camera, waarbij delen ook niet meer terug te vinden waren. Na 13 april zijn derhalve ook geen opnamen meer gemaakt. Nabij deze locatie waren op dat moment meerdere sporen van vandalisme waarneembaar, zoals overhoop gegooide piketten en een vernield hekwerk dat door een aannemer is geplaatst. Sporen van de das zijn sinds 13 april niet waargenomen ter plaatse.

3.4.2 Contact en rondgang dassenwerkgroep

Tijdens de monitoring van de das is diverse malen contact geweest met de dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen. Een gezamenlijke rondgang in het gebied heeft plaatsgevonden op 28 februari 2023 en op 26 april 2023. Hierbij werd de verspreiding van de das besproken en gezocht naar sporen (afdrukken, wissels, snuitputjes, e.d.). Na ontdekking van de moederdas met twee jongen heeft eveneens overleg met de dassenwerkgroep plaatsgevonden op 30 mei 2023. De nieuwe situatie is besproken en er is beoordeeld welke conclusie uit de beelden getrokken kan worden. Ook is die dag gezamenlijk een bezoek aan het gebied gebracht. Hier is verder op ingegaan in paragraaf 3.4.3 en 3.4.4.

Tijdens het bezoek op 26 april zijn tevens de twee meest nabij gelegen burchten van de das bezocht, zie ook paragraaf 3.3. Beide burchten zijn momenteel actief in gebruik. De burchten zijn volgens de dassenwerkgroep al diverse jaren actief in gebruik. Tussen deze twee burchten is nog een vluchtpijp aanwezig in een bosje, al is deze pijp al geruime tijd niet meer gebruikt door de das.

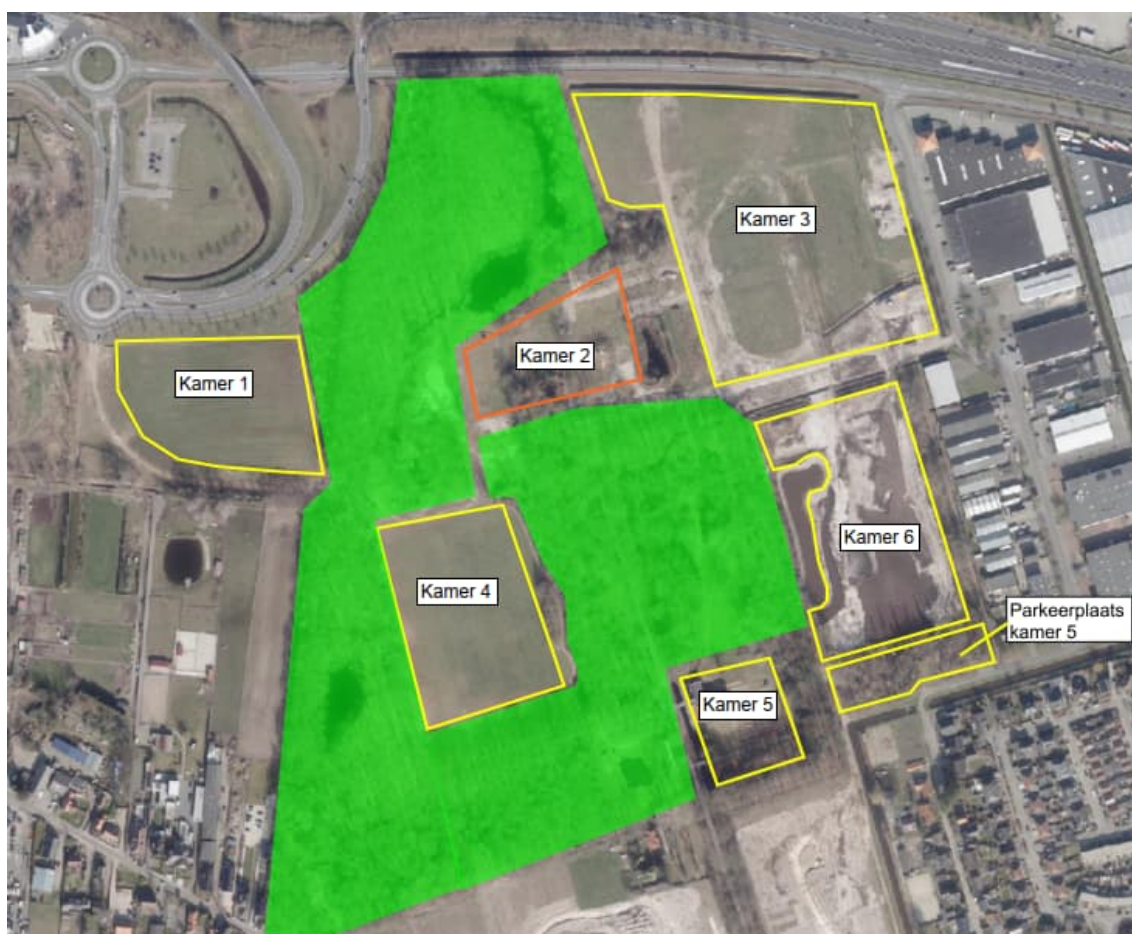
3.4.3 Kraamburcht das

Aan de hand van de meest recente waarnemingen van de das binnen het Landgoed Steenenburg die middels het cameraonderzoek zijn verkregen, wordt geconcludeerd dat sprake is geweest van voortplanting ter plaatse en dus de aanwezigheid van een kraamburcht. Het hol onder de struik in kamer 2 heeft gefunctioneerd als kraamburcht voor de waargenomen moederdas en haar twee jongen. Hoewel de dassen of een teken van een aanwezige kraamburcht niet eerder naar voren is gekomen uit het onderzoek is het niet aannemelijk dat deze das met haar jongen vanuit de omgeving naar het landgoed is getrokken in de afgelopen periode. Het uitgangspunt is derhalve dat, ondanks niet eerder opgemerkt, er sprake is van een kraamburcht ter plaatse van kamer 2.

3.4.4 Foerageergedrag das

Tijdens het cameraonderzoek is foerageergedrag van de das vastgelegd in het meest noordelijke bosdeel van het landgoed. Gezien de aanwezige dekking en de structuren waardoor de das zich door het gebied kan bewegen, ligt het voor de hand dat de meeste bosdelen als foerageerbiotoop gebruikt worden al zijn met name sporen aangetroffen in de westelijke en noordelijke helft van het landgoed. De verwachte route die de das aflegt vanuit het leefgebied zuidelijk van het landgoed loopt ook in alle gevallen door deze bosdelen. Dit foerageerbiotoop is weergegeven in afbeelding 36. De beoogde parkeerlocatie is in dit onderzoek meegenomen. Hier werden geen sporen aangetroffen die duiden op gebruik van de das. Dit betreft bovendien een route waar veel bezoekers het landgoed binnenwandelen, veelal met honden. Gezien deze verstoring wordt dit deel ook niet als waardevol voor de das geacht. Dit deel is derhalve niet aangeduid als foerageerbiotoop van de das.

Verder is direct rondom hol 1 (kamer 2) foerageeractiviteit waargenomen aan de hand van snuitputjes. Op de overige percelen (kamers) is foerageergedrag niet vastgesteld.

Afbeelding 36. Potentieel foerageerbiotoop van de zwervende das ter plaatse van Landgoed Steenenburg.

3.4.5 Conclusie huidig voorkomen das

Op basis van een uitgebreid wildcameraonderzoek, sporenonderzoek en de afstemming met de dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen, wordt het volgende geconcludeerd ten aanzien van de das ter plaatse van Landgoed Steenenburg.

Verblijfplaatsen

Op basis van het onderzoek wordt geconcludeerd dat er ter plaatse van Landgoed Steenenburg in kamer 2 sprake is van een kraamburcht van de das. De kraamburcht betreft een hol onder een struik. Rondom deze locatie zijn enkele vluchtpijpen aanwezig die slechts sporadisch in gebruik zijn of geïnspecteerd worden door de das (holen in zanddepot en hol 2 en 3). Overige holen binnen het landgoed zijn momenteel niet in gebruik door de das.

Foerageerbiotoop

Het is bevestigd, op basis van beeldmateriaal en sporen, dat de aanwezige das foerageert binnen de bosdelen van het landgoed. Dit betreft met name de bossen in de westelijke en noordelijke helft van het landgoed, aangezien dat de verwachte looproute van de das betreft.

Op de open delen binnen het landgoed (bouwkamers) zijn met uitzondering van kamer 2 geen concrete foerageersporen gevonden. Het kan echter nooit in zijn geheel uitgesloten worden dat de das er toch foerageert. De delen zijn dankzij een hoge mate aan verstoring door het beheer ter plaatse en aanwezige recreanten, en doordat het in veel gevallen braakliggend terrein al dan niet met ruigte betreft, slechts marginaal geschikt als foerageerbiotoop. Dit geldt overigens ook voor het grasland in kamer 2.

Op basis van het beschikbare foerageerbiotoop ten zuiden van het landgoed, waar de das hoogstwaarschijnlijk vandaan komt, vormt het landgoed slechts een klein deel van het beschikbare foerageerbiotoop van de totale dassenpopulatie in de regio. Zuidelijk van het landgoed is een zeer groot gebied aan optimaal foerageerbiotoop en leefgebied aanwezig.

Hoofdstuk 4 gaat verder in op het optredende effect als gevolg van de voorgenomen ingrepen in het gebied.

4 EFFECTBEOORDELING EN MAATREGELEN DAS

Op basis van de resultaten van de dassenmonitoring, zoals beschreven in voorgaand hoofdstuk, wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de effecten die op de das kunnen optreden en de maatregelen die getroffen kunnen worden.

4.1 Effectbeoordeling das

De das heeft een kraamburcht binnen Landgoed Steenenburg. Daarnaast gebruikt de das het merendeel van de bosdelen binnen het landgoed om zich te verplaatsen door het gebied en om er te foerageren.

4.1.1 Verblijfplaatsen

Binnen kamer 2 bevindt zich een kraamburcht van de das, evenals twee vluchtpijpen. Bij de voorgenomen ingreep in deze kamer, namelijk het ontwikkelen van een medisch centrum, kunnen de kraamburcht en deze hollen niet behouden blijven en zullen dus verwijderd moeten worden. De dassen, evenals de kraamburcht, zijn nog geen volledig jaar aanwezig op het landgoed. Dit laat zien hoe snel de das zich kan vestigen in een gebied. Bovendien heeft de das zich gevestigd in een gebied dat slechts van marginale waarde is voor de soort. Ter compensatie van de te verliezen kraamburcht, dient te worden voorzien in een alternatief om te borgen dat de lokale dassenfamilie kan blijven bestaan. Gezien de recente vestiging in het gebied, mag verwacht worden dat de das deze nieuwe kraamburchtlocatie ook snel kan accepteren.

In samenspraak met Das&Boom en in overleg met de dassenwerkgroep zijn een drietal opties beoordeeld hoe het verlies van de huidige kraamburcht gecompenseerd kan worden. Hierbij is gekeken naar de optie om de das weer actief weg te vangen uit het gebied en naar een andere regio te verplaatsen en naar een nieuwe burchtlocatie binnen of op enige afstand buiten de begrenzing van het landgoed. Inmiddels is gebleken dat de das na het wegvangen in 2021 zich weer op korte termijn heeft gevestigd in het gebied. In de overweging is derhalve meegenomen dat er een bepaalde druk is vanuit de zuidelijke dassenpopulatie voor (jonge) dassen om zich in noordelijke richting te verplaatsen. Het actief wegvangen van de das is daarom niet alleen een stressvolle en intensieve maatregel, maar biedt ook slechts tijdelijk een oplossing. Het mag verwacht worden dat in dat geval na korte tijd de das zich wederom wil vestigen op het landgoed. Een passieve verplaatsing naar een nieuwe (kunst)burchtlocatie in de nabijheid van de bestaande kraamburcht heeft derhalve de voorkeur. Hierbij is gekozen voor de realisatie van een kunstburcht op een geschikte locatie op het Landgoed Steenenburg, zie afbeelding 37. Het betreft een open ruimte in het bestaande bos aan de westzijde van het landgoed waar momenteel restmaterialen van eerdere bouwwerken zijn opgeslagen. De locatie wordt reeds deels omgeven door grondwallen en biedt daarmee een geschikte locatie voor de realisatie van een kunstburcht. De locatie is gelegen binnen het bestaande territorium en op een afstand van circa 450 meter van de bestaande kraamburcht. Gezien deze korte afstand geniet deze locatie de voorkeur boven een locatie op grotere afstand van het landgoed. Bovendien brengt de locatie, binnen het landgoed, enkele praktische voordelen met zich mee. Zo leidt de eigendomssituatie van de locatie niet tot aanvullende vertraging en is het beheer van de locatie goed te borgen. De ligging is gunstig aangezien deze binnen het bestaande verspreidingsgebied van de das is gelegen en bovendien op de route die de das vanuit het landgoed af legt naar de optimale foerageergebieden ten zuiden van het landgoed. Deze route wordt reeds versterkt als gevolg van compensatie in het kader van gekapte beschermde houtopstanden (Wnb), zie ook afbeelding 39. De afstand tot deze optimale foerageergebieden zuidelijk van het landgoed is circa 300 meter en daarmee goed te bereiken voor de das.

Het behouden van een burchtlocatie ter plaatse heeft nog een bijkomend voordeel. Gezien de huidige ontwikkelingen is, zoals reeds beschreven, duidelijk dat (jonge) dassen vanuit de zuidelijk gelegen populatie zich in noordelijke richting willen verplaatsen op zoek naar nieuw leefgebied. Een territorium van de das vormt daarbij een belemmering, aangezien dassen uit een ander territorium worden weggejaagd. De route noordelijk vanuit Landgoed Steenenburg vormt een doodlopend eind, aangezien de dassen stuiten op de A59 die enkel via de weg te passeren is. Het behoud van het dassenterritorium ter plaatse vormt derhalve een barrière voor veel dassen die vanuit het zuiden naar het noorden willen verplaatsen. Uiteraard dient hierbij wel de kanttekening

geplaatst te worden dat niet voorkomen kan worden dat dassen vanuit de nieuwe kunstburchtlocatie zich nog altijd in noordelijke richting kunnen verplaatsen naar de A59.

Kortom is in samenspraak met Das&Boom en de dassenwerkgroep beoordeeld dat met het realiseren van een kunstburcht op de hierboven aangegeven locatie een zorgvuldige oplossing gevonden wordt in het behoud van de aanwezige dassenfamilie ter plaatse. In paragraaf 4.2 wordt verder ingegaan op de realisatie van de kunstburcht. Het verwijderen van de bestaande hopen dient hierbij uiteraard zorgvuldig te gebeuren om te voorkomen dat de das verwond of gedood wordt, zie hiervoor eveneens paragraaf 4.2.

Afbeelding 37. Locatie nieuw kunstburcht (groene cirkel) binnen de begrenzing van Landgoed Steenburg (rood omlijnd).

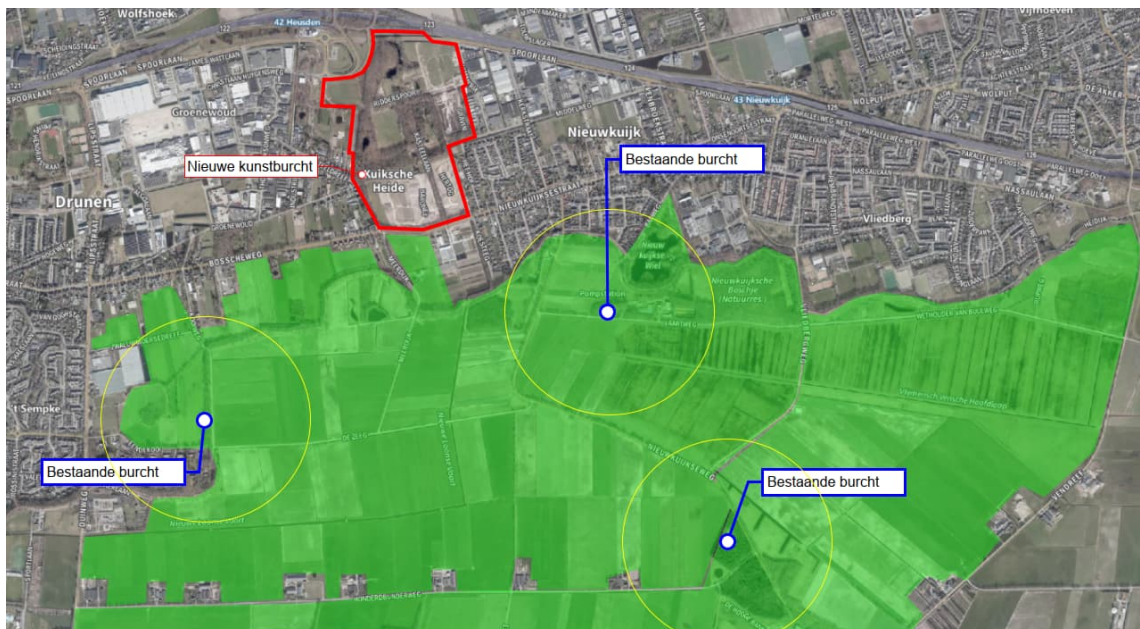
4.1.2 Foerageerbiotoop

Op basis van de monitoring is geconcludeerd dat de das gebruik maakt van de meeste bossen binnen het landgoed om te foerageren. Dit in aanvulling op het zeer grote en optimale foerageerbiotoop dat gelegen is ten zuiden van het landgoed. Alleen al het gearceerde deel in afbeelding 32 beslaat een gebied van circa 760 ha. aan optimaal foerageerbiotoop dat beschikbaar én bereikbaar is voor de omliggende dassenfamilies. Om een beter inzicht te geven in de hoeveelheid foerageerbiotoop dat hiervan in theorie beschikbaar is voor de dassenfamilie binnen Landgoed Steenburg, is in afbeelding 38 met gele cirkels het preferente leefgebied van elke burcht aangeduid. Dit is de zone binnen een straal van 500 meter afstand van de burchtlocatie (BJI 2, 2017). Voor de lokale gunstige staat van instandhouding zijn de foerageermogelijkheden binnen een straal van 500 meter dus van groot belang¹. Zelfs met het uitgangspunt dat alle drie de omliggende burchten actief in gebruik zijn en deze dus de volle 150 ha. aan leefgebied nodig hebben, biedt het gebied nog een oppervlakte van 310 ha. aan optimaal foerageerbiotoop. Dit gebied spreidt zich natuurlijk uit over het gehele groen gearceerde gebied in afbeelding 32 en 38, maar op basis van deze weergave is goed zichtbaar dat het

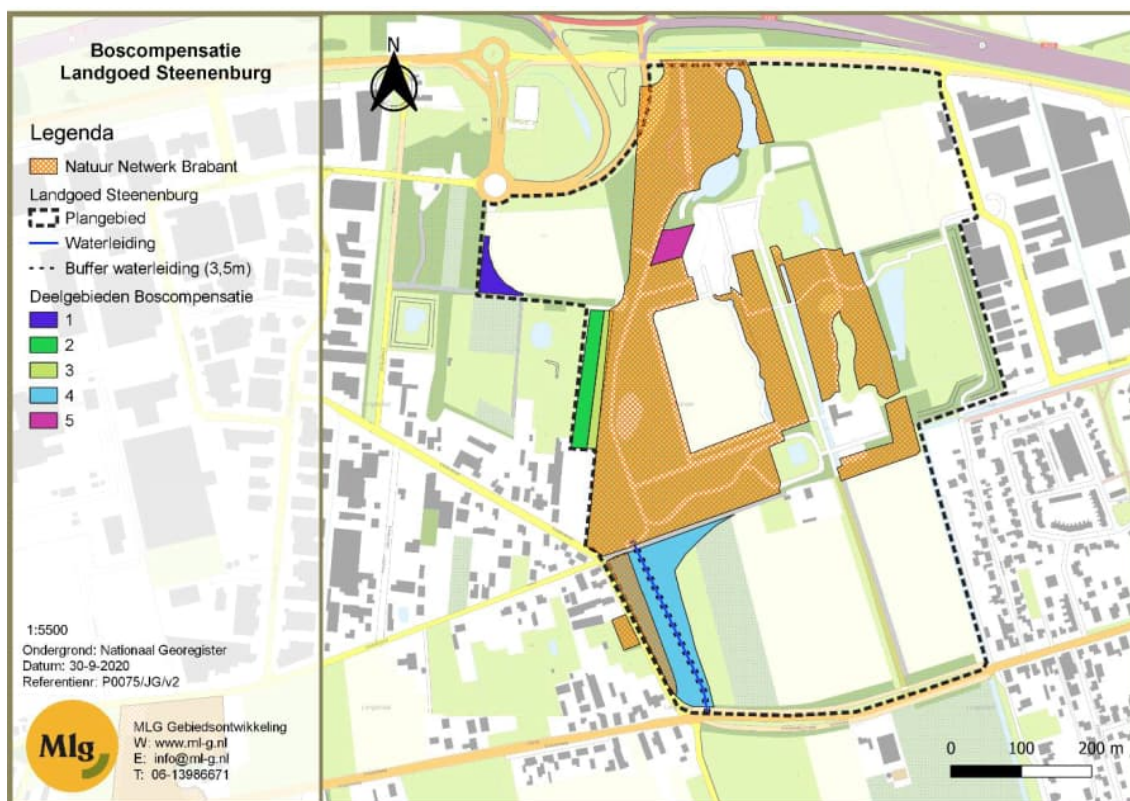
¹ Deze norm wordt onderbouwd in Hoogerwerf, Drs. G., Methodiek Natuurcompensatie Limburg

gebied ten zuiden van Landgoed Steenenburg een dermate grote hoeveelheid optimaal leefgebied voor de das biedt, dat uitgesloten kan worden dat er als gevolg van de voorgestane ontwikkeling een tekort aan foerageerbiotoop voor de das ontstaat. Middels de reeds beschreven aanvulling op de verbindingroute richting het zuiden, direct grenzend aan de nieuwe kunstburcht, is dit gebied bovendien beter te bereiken voor de das. Daarnaast leidt de nieuwe aanplant van bosschage binnen het landgoed ook al tot een toename aan beschikbaar foerageerbiotoop. Als gevolg van de herplant in het kader van de beschermde houtopstanden (Wnb) is er binnen het landgoed 3.300 m² bosbiotoop aangeplant (afbeelding 39). Deze aanplant heeft recentelijk plaatsgevonden (maart 2023). Hiernaast is er een lichtplan vastgesteld en reeds goedgekeurd door de ODBN dat, met name ten behoeve van vleermuizen in het gebied, lichthinder voorkomt. Dit plan borgt tevens dat de toekomstige situatie leidt tot een verstoring van het door de das gebruikte gebied. De bouwkamers zijn dermate marginaal geschikt als gevolg van verstoring en begroeiing, dat deze, ook gezien de ruime hoeveelheid foerageerbiotoop zuidelijk, niet van significante betekenis zijn. Ook de realisatie van de parkeerplaats oostelijk van kamer 5 is niet van significante betekenis voor het foerageerbiotoop van de das. De voorgestane ontwikkelingen in deze bouwkamers en de realisatie van de parkeerplaats leiden derhalve niet tot een effect op de voorkomende das ter plaatse.

Vooruitkijkend naar de voorgenomen ontwikkelingen in het gebied en het risico dat de das zich alsnog altijd elders in het gebied permanent kan vestigen worden wel maatregelen getroffen om te voorkomen dat deze mogelijke vestiging tot vertraging van de voorgenomen ontwikkelingen leidt. Zie hiervoor paragraaf 4.2.

Afbeelding 38. Indicatieve aanduiding van het preferente leefgebied van de das (500 meter vanaf burcht) ten opzichte van het beschikbare optimale foerageerbiotoop ten zuiden van Landgoed Steenenburg (rood omlijnd) waarin de nieuwe kunstburcht gerealiseerd wordt.

Afbeelding 39. Ligging delen waar boscompensatie plaatsvindt binnen Landgoed Steenburg (bron: Compensatieplan Steenburg, MLG Gebiedsontwikkeling).

4.2 Maatregelen das

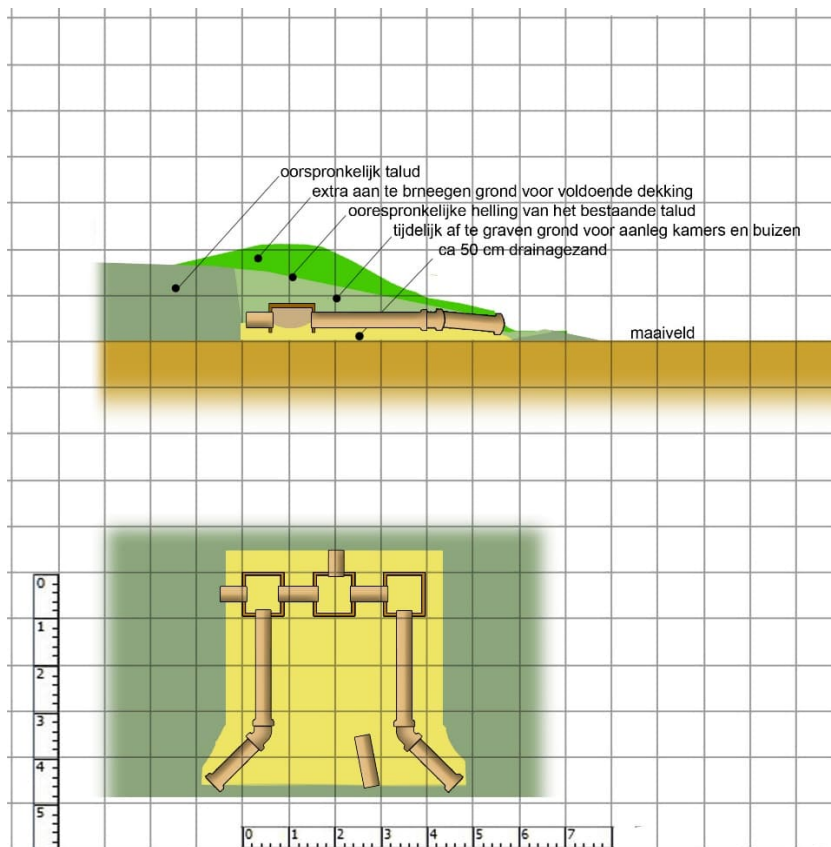
4.2.1 Realisatie kunstburcht

Op de in afbeelding 37 aangegeven locatie wordt een kunstburcht van de das gerealiseerd. De locatie van de kunstburcht is momenteel niet van waarde voor de das. Er ligt restmateriaal van een eerder bouwwerk opgeslagen, wat verwijderd zal worden. De realisatie van de kunstburcht kan derhalve per direct aanvangen.

Deze kunstburcht wordt aangelegd in het bestaand talud. Daarvoor wordt ca. 5 meter breed gedeelte afgegraven, waarin de kamers en de buizen worden aangebracht op een laag drainagezand van ca. 50 cm dik. Na het aanbrengen van die kamers en buizen wordt het bestaande talud hersteld en wordt (indien nodig) extra grond aangebracht, om voldoende dekking (ca. 130 cm) te verkrijgen in de dassenkamers voor een stabiel binnenklimaat.

De burcht bestaan uit drie kamers, die op twee manieren bereikbaar zijn via twee ingangen en uit te breiden is vanuit dat gangenstelsel. Na voltooiing wordt het afgegraven talud aangeplant met inheemse struiken en worden struiken geplant nabij de ingangen van de kamers (dekking).

De kunstburcht wordt in juli aangebracht en zou dan medio oktober functioneel moeten zijn als alternatief voor de dassen van de te verhuizen nabijgelegen kraamburcht (hol 1) (ervaring Das&Boom). Een voorbeeld van een geschikte kunstburcht is opgenomen in afbeelding 40. De realisatie van de kunstburcht heeft geen effect op de das en kan dus ook per direct aanvangen.

Afbeelding 40. Voorbeeld van geschikte kunstburcht (bron: Das&Boom).

4.2.2 Zorgvuldige verwijdering dassenholen (passieve verplaatsing)

De verplaatsing vindt passief plaats, dat wil zeggen dat de das op een zo diervriendelijke methode gemotiveerd wordt om zich te verplaatsen naar de nieuwe kunstburcht. Hiervoor worden de volgende stappen doorlopen:

1. De ontmoediging kan pas beginnen nadat het alternatief functioneel is, dus vanaf half oktober.
2. Eerst wordt de vegetatie ter plaatse van de holen binnen kamer 2 verwijderd (medio oktober).
3. Na 1 week wordt er op de aanwezige holen casenetgaas gelegd, met openingen ter plaatse van de holen. De dassen kunnen dan nog ongehinderd naar binnen en naar buiten, maar gebruik van de burcht wordt ontmoedigd door het lopen over het gaas. Dit proces wordt gemonitord middels wildcamera's en het gebruik van stokjes in de holen.
4. Na 2 weken wordt een oneway-poort op het gaas gemonteerd (zie afbeelding 41), wat het mogelijk maakt voor de das het hol te verlaten, maar niet weer terug in het hol te kruipen. Ook dit proces wordt gemonitord middels wildcamera's.
5. Na het activeren van de oneway-poort, wordt na 3 dagen begonnen met het ontmantelen van de holen onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de das. Die controleert de af te graven pijpen voortdurend op de aanwezigheid van een das. Wanneer die wordt aangetroffen, worden de graafwerkzaamheden gestopt en krijgt de das de kans 's-nachts te vertrekken. Mocht de das de volgende ochtend nog aanwezig zijn (gestresst) dan wordt het dier in samenwerking met Das&Boom en een ervaren dierenarts onder narcose uit de pijp gehaald en na herstel 's-avonds uitgezet in de kunstburcht.

Na deze procedure is kamer 2 vrij van holen van de das en kan ook hier het raster om heen geplaatst worden zoals beschreven in volgende paragraaf.

Afbeelding 41. Voorbeeld gaas mét afdekpoot (bron: Stichting Das&Boom).

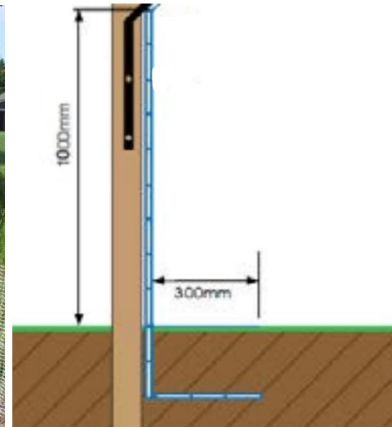
4.2.3 Plaatsen raster

Omdat is uitgesloten dat de bouwkamers en de locatie voor de parkeerplaats van significante waarde zijn als foerageerbiotoop van de das, kunnen ze zonder effect op de das afgerasterd worden. Hiermee wordt voorkomen dat de das de kamers kan betreden en wordt een effect als gevolg van de ontwikkelingen binnen deze kamers op het foerageerbiotoop permanent uitgesloten. Vanwege de vaststelling van de kraamburcht binnen het landgoed, wordt voor het plaatsen van de rasters integraal met het verwijderen van de kraamburcht zekerheidshalve een ontheffing aangevraagd.

Het af te rasteren deel betreft het gebied binnen de kamer waar ook daadwerkelijk gebouwd gaat worden of anderszins ontoegankelijk voor de das dient te zijn. Gezien de vergevorderde plannen voor de parkeerplaats van het hotel, oostelijk van het kasteel, dient deze locatie ook direct meegenomen te worden. De exacte begrenzing dient nog nader bepaald te worden in afstemming met een dassenskundige, maar zal hoofdzakelijk de kamergrenzen volgen, zoals met geel omlijnd in afbeelding 42. Deze delen worden volledig voorzien van een dassenraster dat 1 meter hoog is, minimaal 10 cm de grond in gaat en vervolgens 30 cm horizontaal om ondergraving te voorkomen (afbeelding 43). Omdat in kamer 7 de ontwikkelingen reeds gestart zijn is het niet van meerwaarde om dat gebied af te rasteren. Het afrasteren vindt gelijktijdig plaats met de passieve verplaatsing van de das.

Afbeelding 42. Indicatie te plaatsen rasters om de ontwikkelkamers (geel omlijnd). Kamer 2 kan pas volledig afgerasterd worden zodra de aanwezige hopen verwijderd zijn.

Afbeelding 43. Impressie en detailschets dassenraster.

5 STAAT VAN INSTANDHOUDING EN NOODZAAK ONTHEFFING

5.1 Staat van instandhouding das

De regio van Landgoed Steenenburg kent een stabiele dassenpopulatie die de laatste jaren zelfs toeneemt in aantallen. Ter plaatse van het landgoed is een kraamburcht van de das aanwezig. Middels de in voorgaand hoofdstuk beschreven maatregelen wordt de aanwezige familie een nieuwe burchtlocatie aangeboden ter behoud van het aanwezige territorium. Doordat de aanwezige dassen slechts in geringe mate gebruik maakt van de bouwkamers binnen het landgoed en doordat de bossen van het gebied behouden en toegankelijk blijven voor de das en zuidelijk van het landgoed een zeer ruime hoeveelheid optimaal foerageergebied aanwezig is, blijft er voldoende foerageergebied voorhanden. Er is daarom geen sprake van een aantasting van de lokale staat van instandhouding van de das.

5.2 Noodzaak ontheffing

Het verwijderen van de hollen in kamer 2 betreft een overtreding van Wnb artikel 3.10.b (beschadigen of vernielen vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen). Ook het onbereikbaar maken van de bouwkamers middels afrasteren (marginaal foerageerbiotoop) is een overtreding van dit artikel. Overige verbodsbepalingen worden niet overtreden middels de in dit plan beschreven maatregelen.

Er is een ontheffing van de Wnb noodzakelijk voor het verwijderen van de hollen binnen kamer 2 van Landgoed Steenenburg en het plaatsen van het raster.

6 RESUMÉ MAATREGELEN EN ONTHEFFING

Omwille van een zorgvuldige omgang met de das en het voorkomen van vertraging bij de toekomstige ontwikkeling van het Landgoed Steenenburg, worden de volgende maatregelen concreet voor de das getroffen:

- Realisatie kunstburcht (kan per direct plaatsvinden)
- Passieve verplaatsing middels zorgvuldige verwijdering van de dassenholen in kamer 2
- Afrasteren bouwkamers en parkeerplaats

Aanvullend hierop vindt reeds uitbreiding van beschikbaar dassenfoerageerbiotoop plaats middels de aanplant van boscompensatie in het kader van de te kappen houtopstanden. Deze aanplant versterkt tevens de route richting het foerageerbiotoop zuidelijk.

Een ontheffing van de VVnb is benodigd voor het verwijderen van de dassenholen in kamer 2 en het afrasteren van de bouwkamers en parkeerplaats.

7 LITERATUUR

Bij12, 2017. Kennisdocument Das, *Meles meles*. Versie 1.0, juli 2017.

Dassenwerkgroep Loonse en Drunense duinen, 2021. Jaarverslag 2021.

Kragten, 2022. Landgoed Steenenburg, Actualisatie verkennend flora- en faunaonderzoek. Projectnummer: LIB022. Kragten, Rosmalen, 6 december 2022.

Nobralux, 2021. Openbare verlichting Landgoed Steenenburg, Gemeente Heusden. 17 februari 2021. Versie 5.0 definitief.

BIJLAGEN

B1 RESULTATEN CAMERAONDERZOEK DAS

Datum	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13
26-jan-23	A	S											
27-jan-23			A										
28-jan-23		A	A										
29-jan-23			A										
30-jan-23		A	A										
31-jan-23		A	A										
1-feb-23													
2-feb-23		2A+H											
3-feb-23		H	A										
4-feb-23			A										
5-feb-23			A										
6-feb-23													
7-feb-23													
8-feb-23													
9-feb-23													
10-feb-23					F								
11-feb-23			A										
12-feb-23		S+H											
13-feb-23													
14-feb-23			H		F								
15-feb-23													
16-feb-23			A										
17-feb-23													
18-feb-23			A										
19-feb-23		A	A										
20-feb-23													
21-feb-23			A										
22-feb-23			A										
23-feb-23													
24-feb-23			A										
25-feb-23					F								
26-feb-23			A										
27-feb-23													
28-feb-23													
1-mrt-23													
2-mrt-23													
3-mrt-23													
4-mrt-23		A											
5-mrt-23													
6-mrt-23													
7-mrt-23													
8-mrt-23													
9-mrt-23		H						A					
10-mrt-23													
11-mrt-23													
12-mrt-23													
13-mrt-23		H											
14-mrt-23													
15-mrt-23													
16-mrt-23		H											
17-mrt-23		H											
18-mrt-23													
19-mrt-23													
20-mrt-23													
21-mrt-23													
22-mrt-23		A											
23-mrt-23													
24-mrt-23													
25-mrt-23													
26-mrt-23													
27-mrt-23													
28-mrt-23													
29-mrt-23													
30-mrt-23													
31-mrt-23													
1-apr-23													
2-apr-23													
3-apr-23													
4-apr-23													
5-apr-23										A			
6-apr-23													
7-apr-23													
8-apr-23										A			
9-apr-23													
10-apr-23													
11-apr-23													
12-apr-23													
13-apr-23	sab	sab						sab					
14-apr-23	x	x						x					
15-apr-23	x	x						x					
16-apr-23	x	x						x					
17-apr-23	x	x						x					
18-apr-23	x	x						x					
19-apr-23	x	x						x					
20-apr-23								x		A			
21-apr-23								x					
22-apr-23								x					
23-apr-23								x					
24-apr-23								x					
25-apr-23								x					
26-apr-23								x					
27-apr-23													
28-apr-23													
29-apr-23													
30-apr-23													
1-mei-23													
2-mei-23													
3-mei-23													
4-mei-23										A			
5-mei-23													
6-mei-23													
7-mei-23													
8-mei-23													
9-mei-23										A			
10-mei-23													
11-mei-23										A			
12-mei-23													
13-mei-23													
14-mei-23													
15-mei-23													A
16-mei-23													A
17-mei-23													2A
18-mei-23													2A
19-mei-23													3A
20-mei-23													A
21-mei-23													2A
22-mei-23													2A
23-mei-23													2A
24-mei-23													

F foeragerend
H hol ingegaan
A aanwezig of passerend
S slepend nestmateriaal

